

Sosiaalihuollon tietohallintokoulutus

20.9.2005 Kuopio

Pekka Kortelainen

Projektipäällikkö ISO / STM

Sisältö

- Sosiaalialan teknologiahanke
- Keskeiset kehittämistoimenpiteet
- Asiakastiedon ja dokumentoinnin kehittäminen
 - asiakastieto
 - dokumentointi
 - rakenteinen tieto
 - luokitukset
- Arkkitehtuuri
 - alueellinen
 - kansallinen
- Aluehankkeet
 - hankkeet
 - hakukriteerit

Sosiaalialan teknologianhanke 2005 ---

- Sosiaalialan kehittämishankkeen toimeenpanosuunnitelman kehittämishanke 7
 - ”Tietoteknologian käytön edistäminen sosiaalihuollossa”.
- Tavoitteeksi hankkeelle on määritelty:
 - Sosiaalialan tietoteknologian käytön edistäminen lähtien alan omista kokonaisuutena arvioituista kehittämistarpeista.
- Hankesuunnitelma: STM:n Monisteita 2005:1

Hankkeen keskeiset osat

Tiedonhallinta,
osaaminen

Sähköiset
palvelut
kansalaisille

Tietosuoja

Asiakastietojen
käsittely

Asiakastieto-
järjestelmien
kehittäminen

Sähköiset
palvelut
ammattilaisille

Tutkimus-
tarpeet

Lainsäädäntö-
tarpeet

Tietoturva

Mobiilit
työvälineet

VIRVE

k
a
n
s
a
l
l.

k
o
o
r
d
i
n
o
i
n
t
i

Hankkeen tavoitteita

- kehittää sosiaalialan tietotuotantoa ja sen hyödynnettävyyttä paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti
- tukea tietoteknologialla alan työtapojen ja työn kehittämistä
- tukea sosiaalialan kehitystä osana tietoyhteiskunnan muutoksia
- mahdollistaa toimivien työvälineiden kehittäminen sosiaalialan eri sektoreille
- tukea ammatillista työtä toimivilla tietopalveluilla
- tukea alan ammattilaisten osaamista ja lisätä heidän osallistumistaan teknologian kehittämisessä

Hankkeen tavoitteita

- luoda mahdollisuuksia kansalaisten vuorovaikutteiseen sähköiseen asiointiin
- lisätä sosiaalialan näkyvyyttä ja sen työn ymmärrettävyyttä kansalaisille
- luoda yhteistyösuhteita sosiaalialan ja muiden toimijoiden välille teknologian hyödyntämisessä esim. tietoliikenteessä
- tukea kuntien ja muiden palveluntuottajien yhteistyötä tietojärjestelmien kehittämisessä ja käytössä
- luoda valtakunnallisesti koordinoitua kehitystyötä sosiaalialan tietoteknologiaan

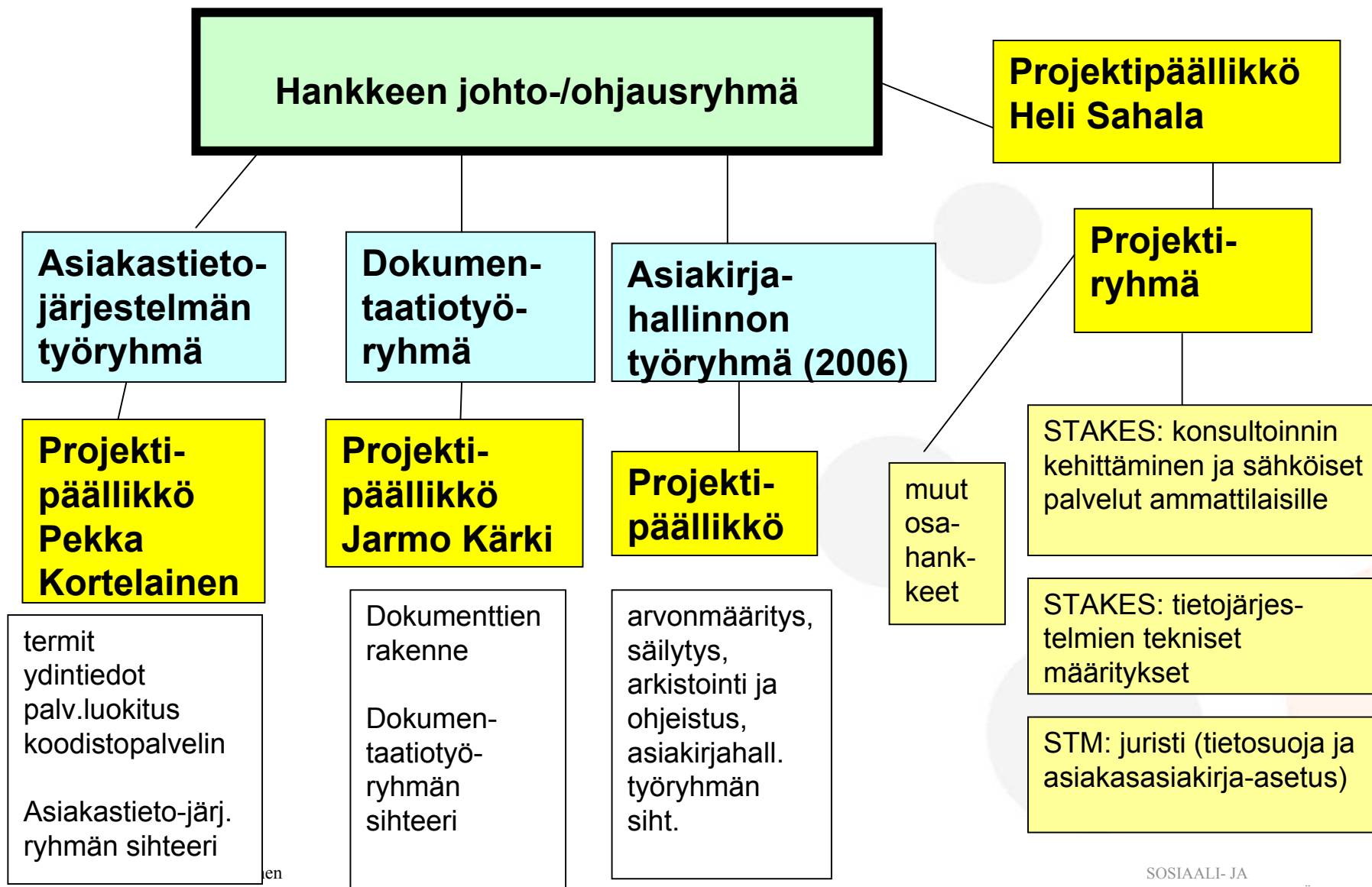
Hankkeen painopistealueet

- **Asiakastietojärjestelmien kehittäminen**
- tietotekniikan ja –teknologian käytön osaaminen
- alan omien tarpeiden löytäminen kehittämiseen
- asiakirjahallinto
- tekniset ratkaisut
- tietoliikenne
- tietosuoja ja tietoturva

Työnjakoa (pääasiallinen vastuu)

- 1. Asiakastietojärjestelmien kehittäminen**
 - 2. Sähköiset palvelut ammattilaisille**
 - 3. Sosiaalihuollon ammattilaisten tiedonhallinnan ja**
 - 4. Sähköiset palvelut asiakkaille**
 - 5. Tietoturva, tietosuojaja**
 - 6. Muut hankkeeseen toimenpiteet**
 - 7. Lainsäädäntötarpeet**
 - 8. Ohjaus, koordinaatio ja yhteistyö**
- **hankeorganisaatio, STM, Stakes, Kuntaliitto, aluehankkeet**
 - **Stakes, STM, OSKE**
 - **STM, Stakes, koulutusorganisaatiot, työnantajat, OSKE**
 - **Valtakunnall. hankkeet, STM, (SM), Kuntaliitto**
 - **STM, Stakes, Kuntaliitto**
 - **STM, Stakes, Kuntaliitto, OSKE**
 - **STM**
 - **STM, lääninhallitukset, OSKE**

Hankkeen organisointi

Sosiaaliala osana julkisen hallinnon tietoteknologia kehitystä

- Hallituksen tietoyhteiskuntaohjelma
- Julkisen hallinnon tietohallinnon organisointi, mm. Kunta-TIME –hanke 2005
 - Keskeiseksi kehittämiskohteeksi esitetty sosiaali- ja terveydenhuollon kansallista arkistoa
- JUHTA: määrittäjä koko julkisen hallinnon käyttöön
- Eri hallinnonalojen kehittämishankkeita, jotka koskevat myös sosiaalialaa.

Ammattilaisten tiedonhallinnan kehittäminen

- Alan omien tietotarpeiden esille nostaminen – tietotuotanto tukemaan työn ja palvelujen kehittämistä
- Koulutuksen antamien tietotekniikkavalmiuksien ja työelämän tarpeiden arvioiminen
- Nykyisen henkilöstön osaamistason parantaminen ja perehdytyksen parantaminen
- Hankintaosaamisen ja yhteistyön lisääminen

Sähköiset palvelut ammattilaisille

- Sosiaaliportti käyttöön 2005 keväällä
 - www.sosiaaliportti.fi
- Myös sähköisen konsultaation kehittäminen – kohti valtakunnallisia palveluja
- Alueelliset verkkopalvelut
- Sähköiset palvelut osaksi täydennyskoulutusta ja työkäytäntöjä
- Hallinnon ja päivittäisten toimintojen teknologian kehittäminen – tiedonvälitys, laskutus, logistiikka

Sähköiset palvelut kansalaisille ja asiakkaille

- Ohjeet sähköpostin käytöstä asioinnissa
- Kuntien informaatiopalvelujen laadullinen ja sisällöllinen kehittäminen
- Valtakunnallisten ja alueellisten portaalien tarve ?
- Ajanvaraus, neuvonta ja ohjaus sähköisesti
- Sähköinen asiointi, vuorovaikutteiset palvelut

Tietoturva, tietosuoja ja asiakastietojen käsittely

- Ohjeita sähköpostin käyttöön, alueelliseen käyttöoikeuksien hallintaan
- Rekisterimäärittysten toimivuuden arviointi
- Valtakunnallinen yhteistyö sosiaalihuollon tietosuoja-asioissa (vrt. Tellu) ja koulutuksen järjestäminen
- Teknisiin määrittäisiin liittyvä kehittäminen
- Asiakkaan ja henkilöstön sähköinen tunnistaminen
- Sähköiset allekirjoitukset
- Rekisteri- ja tarkistuspalvelut asiakkaille

Muita toimenpiteitä

- Alueellisen tietohallintoyhteistyön tukeminen
- VIRVE-verkon käytön tehostaminen
- Ns. mobiilien työvälineiden kehittäminen ja yhteydet asiakastietojärjestelmiin
- Etätyövälineiden käytön lisääminen
- Asiakkaiden itsenäisen suoriutumisen tukeminen – vaatii omaa ohjelmaansa

Muita toimenpiteitä

- Tutkimustarpeet
 - Tietosuojaan liittyvät kysymykset
 - ”Onko tietosuoja tai se tulkinta esteenä saumattomille palveluille?”
 - Sosiaalialan tiedon hallinnan tutkimus ja kehittäminen
 - Erillinen tutkimusohjelma tai pienimuotoisesti yhteistyö oppilaitosten kanssa
- Lainsäädännölliset tarpeet
 - Asetus sosiaalihuollon asiakirjoista, niiden käsittelystä ja säilyttämisestä vuonna 2007
 - Lainsäädännössä olevien käsitteiden ja termien yhtenäistäminen osana normaalia lainsäädäntötyötä

Vuoden 2005 kehittämistyö

- Asiakastietojärjestelmät
 - Sosiaalihuollon ydintiedot
 - Palveluluokitus
 - Sosiaalihuollon termiselvitys
- Dokumentaatio
 - Palvelukohtainen dokumentaatio
- Ammattilasten sähköiset palvelut
 - Sosiaaliportti, sähköinen konsultaatio (POSKE)

Asiakastieto – kohti jäsennettyä tietoa sosiaalihuollossa

*”Järjestelmien kehittämisen ja hyödyntämisen ongelma on se, että sosiaalihuollon tietojärjestelmille ei ole valtakunnallisesti määritelty yhtenäisiä **tietorakenteita** eikä **tietosisältöjä**. ”*

Tietoteknologian käytön edistäminen
sosiaalihuollossa –hankesuunnitelma (STM 2005:1)

Kehittämistyön organisointi 2005 -

Kehittämiskokonaisuus

Asiakastieto, dokumentaatio ja
tietojärjestelmät

Päähankkeet

Asiakastietojärjestelmät

Dokumentaatio

Arkistoryhmä
2006

Osahankkeet ja projektit (projektiryhmä, työryhmät, selvitystyöt jne.)

Ydintieto

Termiselvitys

Palvelujen määrittely

?

?

Palvelukohtaiset
työryhmät 2006

?

Tietoteknologian hyödyllisyys

henkinen ekspansio

Tiedon käyttö ja hallinta:

- asiakastieto
- organisaatietieto
- tilastotieto
- dokumentointi

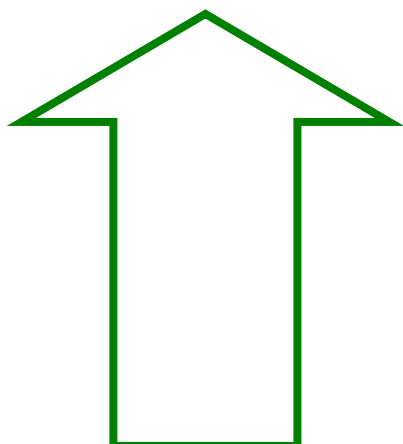
sosiaalinen ekspansio

Tiedonsiirto ja kommunikaatio:

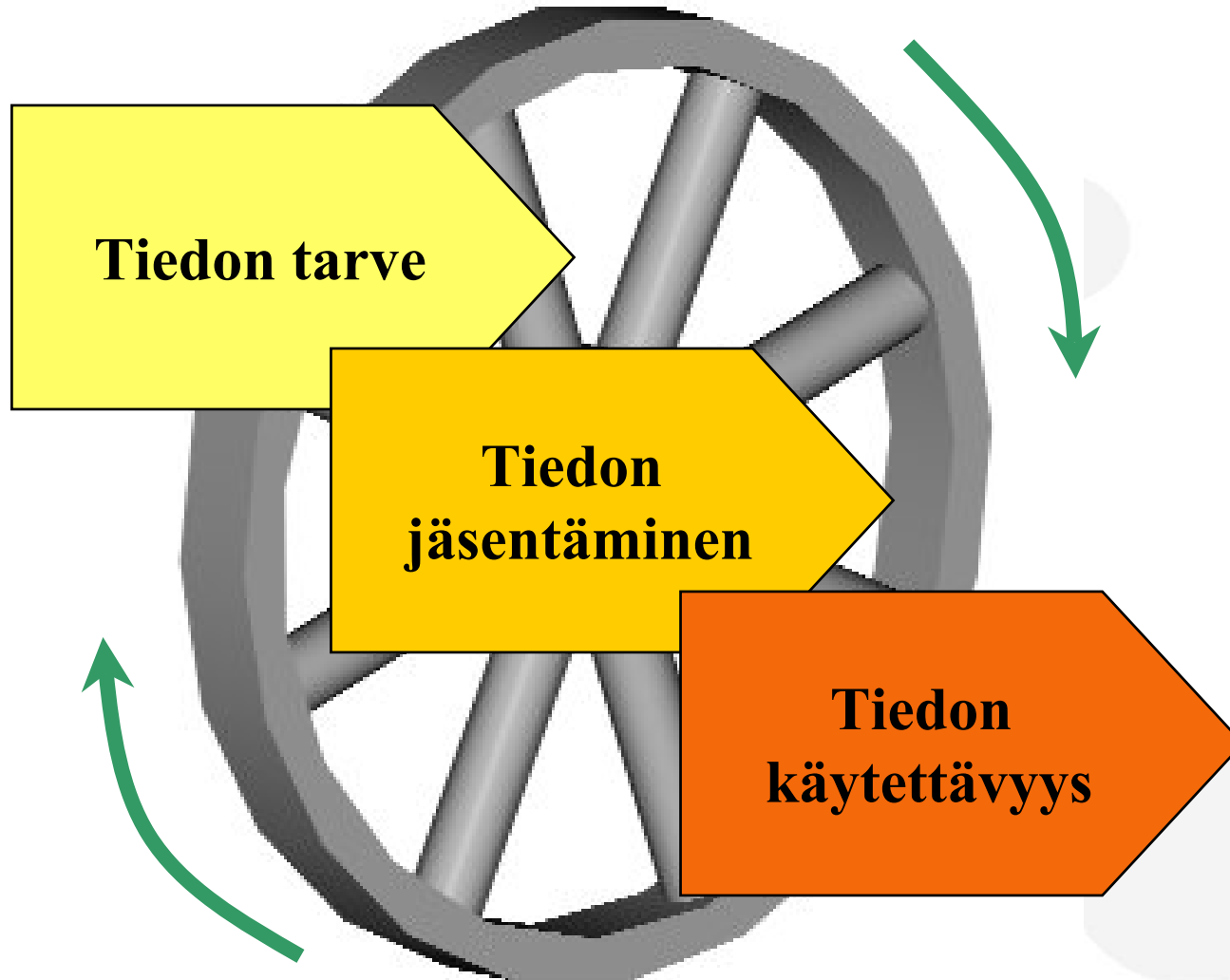
- WWW, mobiili, ym.
- työntekijöiden
- organisaatioiden
- asiakkaiden

mekaaninen ekspansio

- ### **”Mekaaniset” työsuoritus-**
- tietokoneiden laskentakapasiteetti

Asiakastietojärjestelmät / Asiakastieto

Mitä tietoa tarvitaan ?

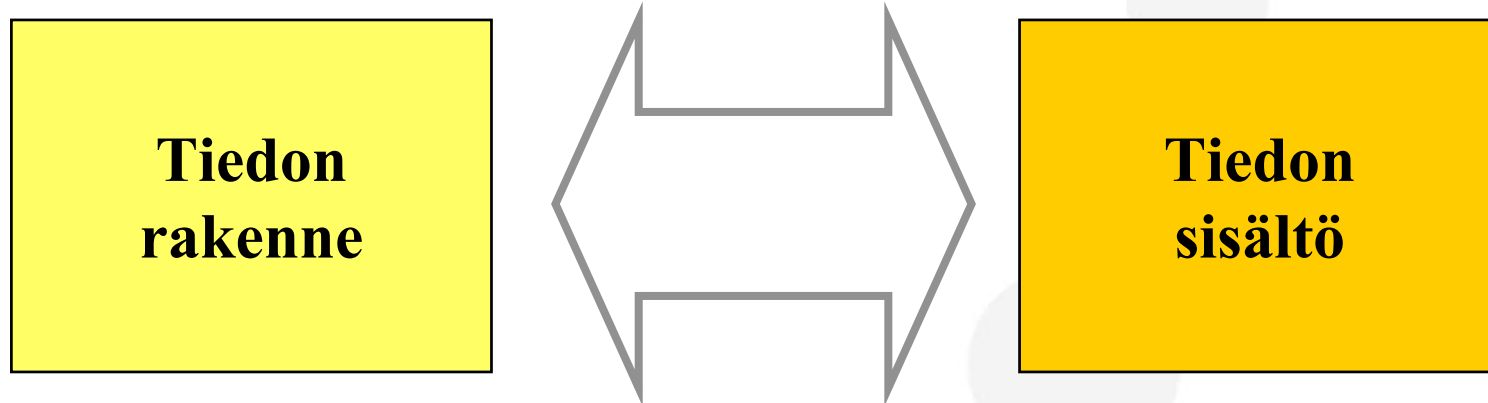
Tiedon yhtenäisyys
ja vertailtavuus

Operationaalinen tieto:
työntekijöiden tarvitsema
tässä ja nyt

Organisaatietieto:
toiminnan suuntaaminen,
kehittäminen, johtaminen
ja resursointi

Kansallinen tieto:
tilastointi, vertailutieto,
sosiaalipoliittiset
ratkaisut

Asiakastiedon jäsentäminen

Muoto

Luokittelut

Kokonaisuudet

Hierarkiat

Mitä kirjataan

Miten kirjataan

Mitä tarvitaan

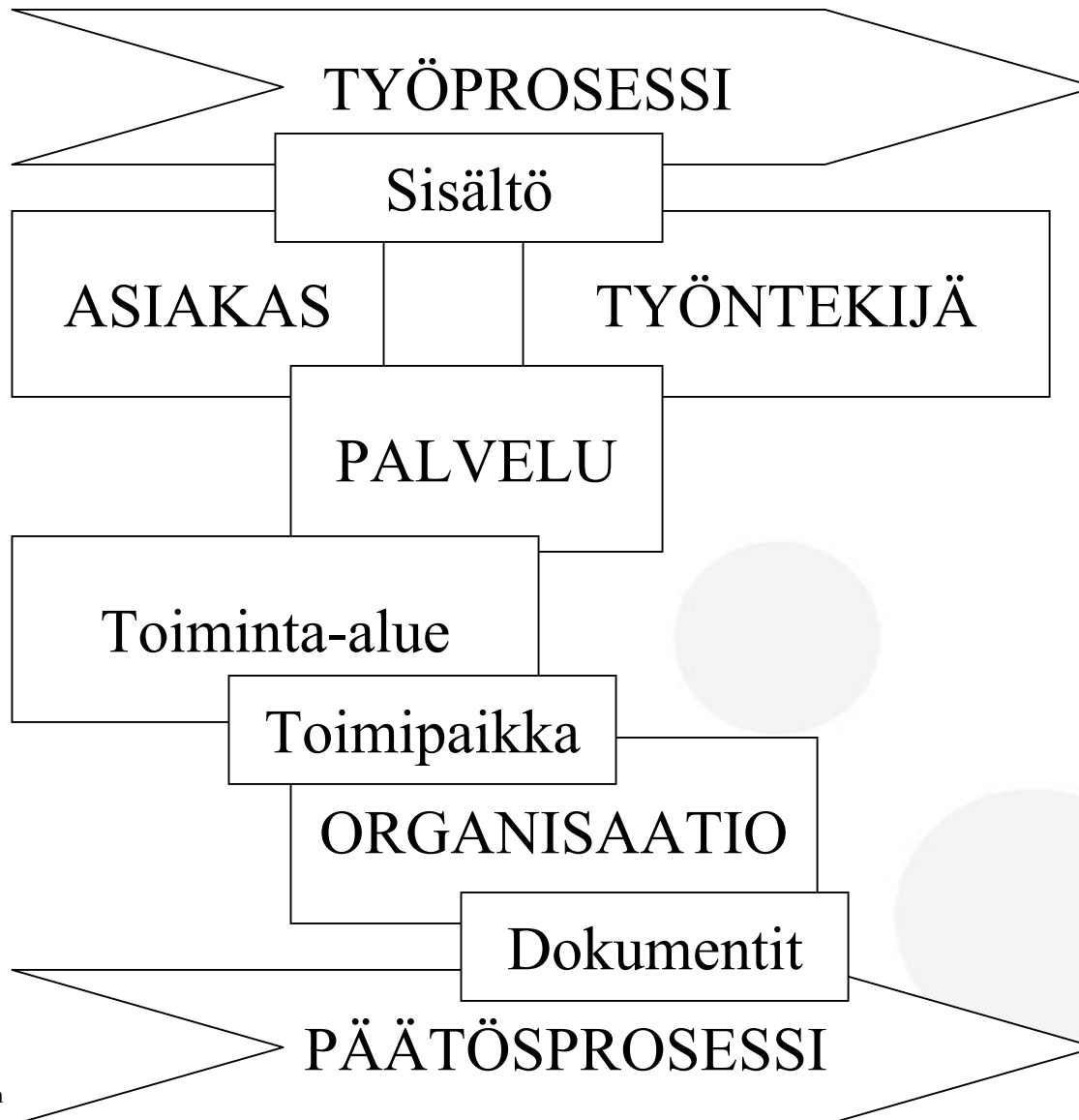
Rakenteinen tieto

- Tieto on määritelty ainakin otsikkotasolla
- Tiedon muoto on määritelty
- Käytettävät termistöt määritelty
- Käytettävät koodistot määritelty
- Käytettävät luokitukset määritelty
- Voidaan muodostaa tietokokonaisuuksia, joiden osilla on suhde toisiinsa, esim. sähköinen dokumentti
- Rakenteinen dokumentti voidaan siirtää, jos määrittelyt ovat yhteisesti sovittu (tietokanta-adapteri)
- Rakenteista dokumenttia voidaan katsoa (XML-muoto) esim. Internet-selaimella

Miksi rakenteista tietoa ?

- Tiedon ja dokumenttien siirto (tietojärjestelmä, ohjelmisto, tilastot, arkistot)
- Tietosuoja: henkilötietojen lisäksi myös organisaatio ja palvelu yksilöity
- Kansallinen – alueellinen – paikallinen yhtenäisyys
- Terveystieteiden – sosiaalihuollon – muiden toimijoiden välinen sähköinen asiakirjaliikenne

Sosiaalihuollon rakenteisen tiedon lähteet

Rakenteinen tieto

Yleinen taso

Henkilötieto Kunta Työntekijä Palveluketju

Organisaatio Toimipaikka Palvelukokonaisuus

Tulosyy

Toiminnan kohde

Asiakkuuden kesto

Lausunnot

Päätökset

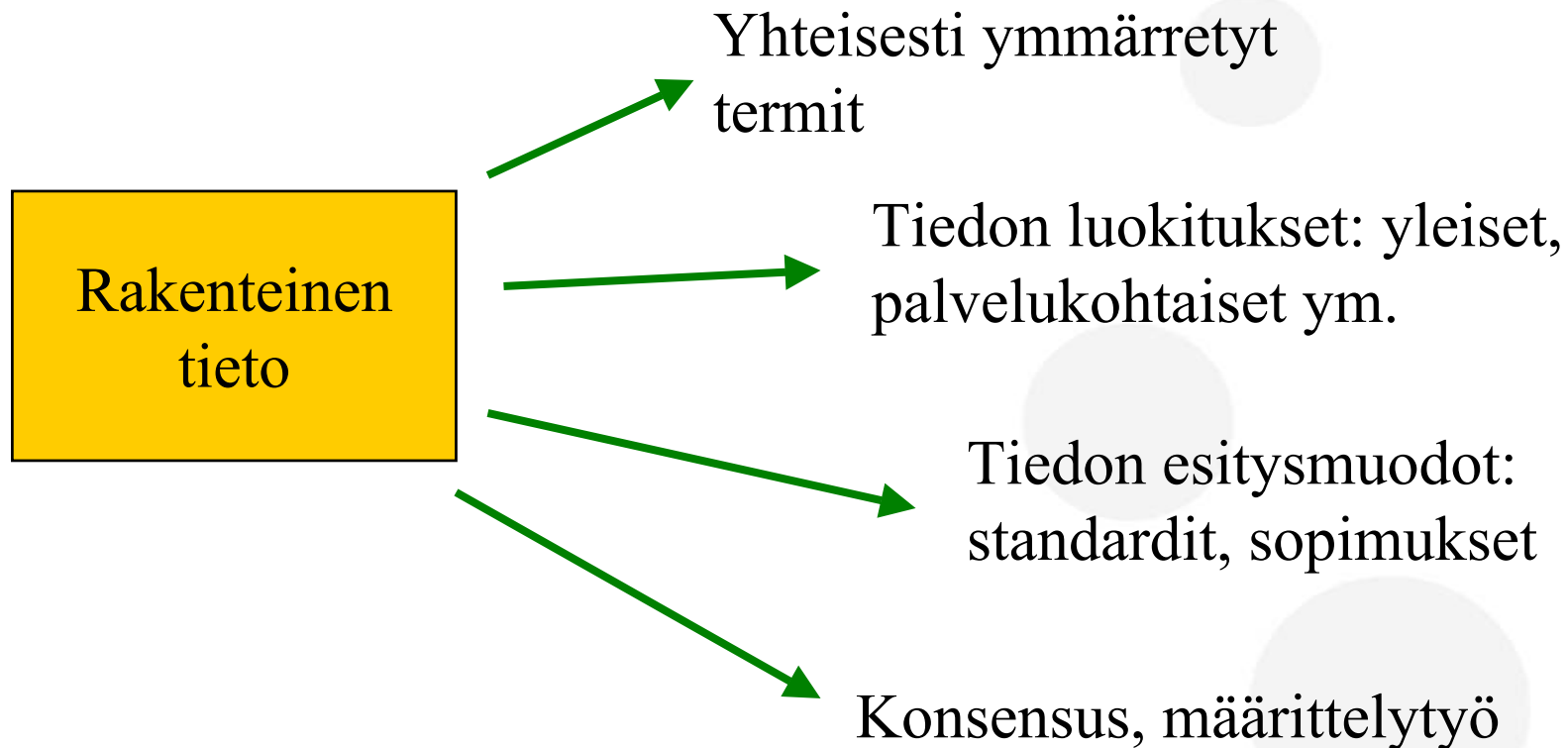
Suunnitelmat

Lomakkeet

Kertomus

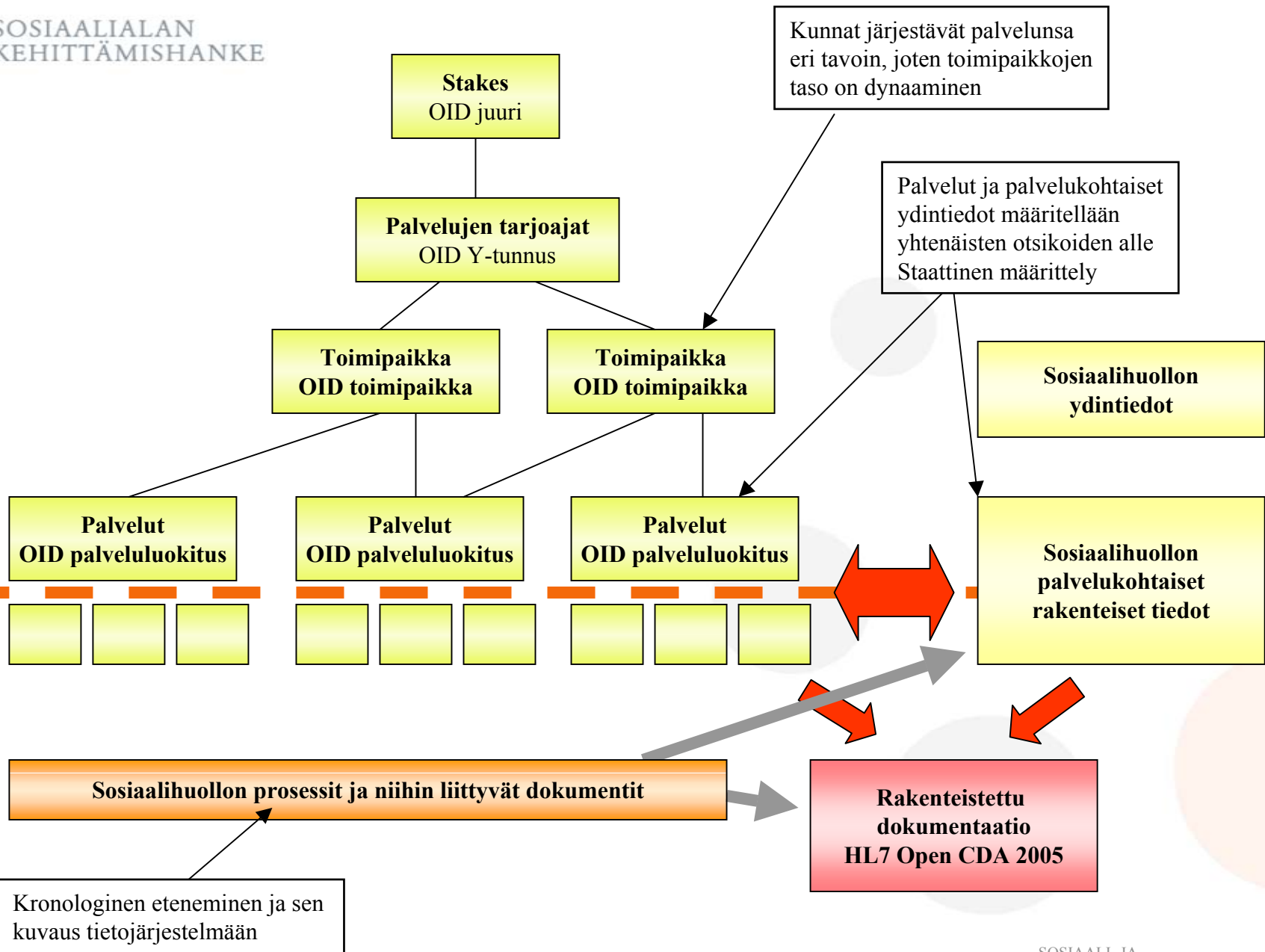
Palvelujen taso

Rakenteisen tiedon muodostamisen edellytyksiä sosiaalihuollossa

Luokitukset tiedon muodostamisen tukena

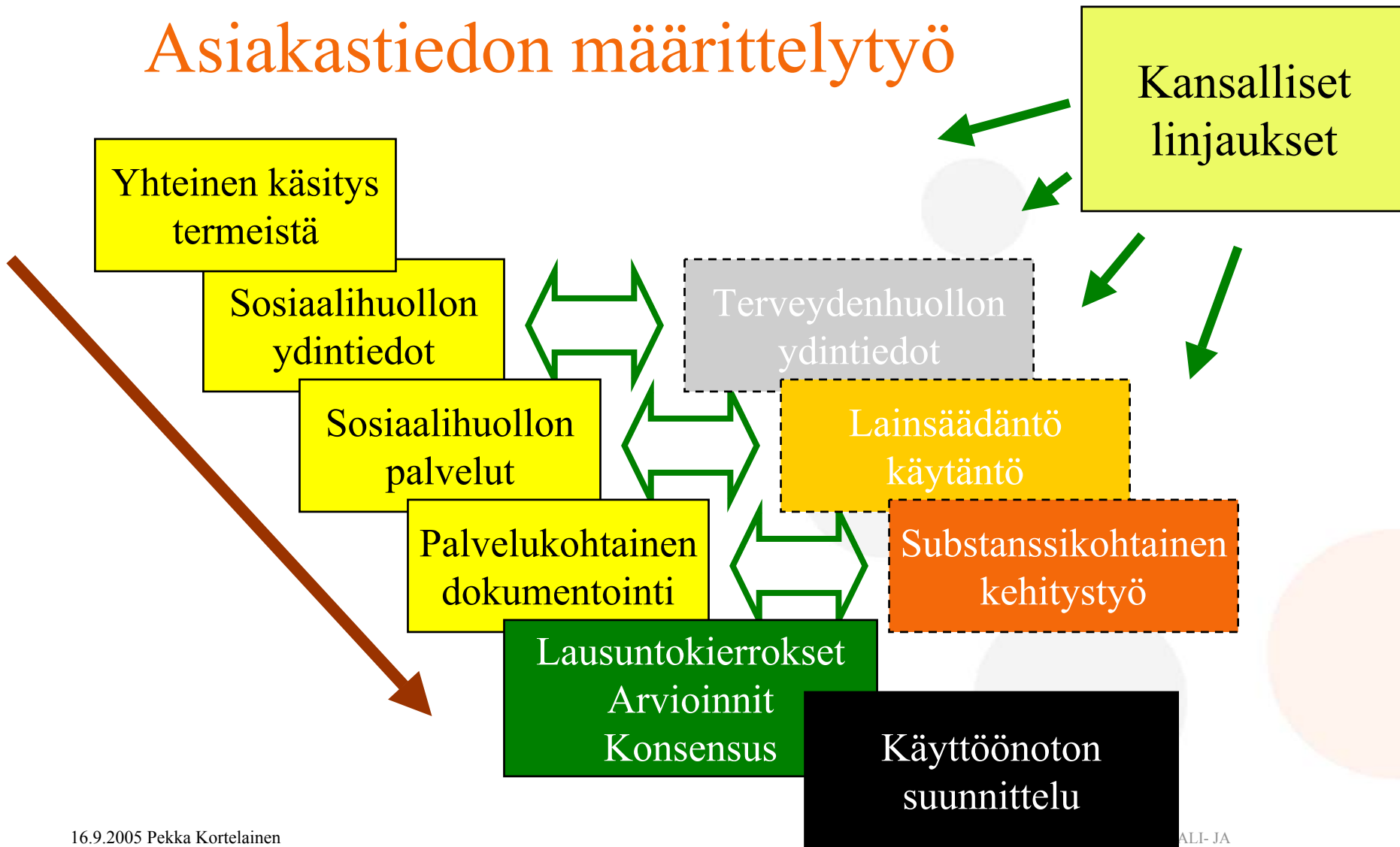
- Sosiaalityön luokitus, vuoden 2005 loppuun mennessä
- Sosiaalihuollon palveluluokitus, 2005 ?
- Toimipaikkarekisteri, toimipaikkaluokitus
- Toimialaluokitus TOL
- Tilastoinnin luokitukset (Stakes)
- Muut kunnalliset ja alueelliset luokitukset

Tiedon käytettävyys

- Rakenteisen ja luokitellun tiedon tulisi helpottaa dokumentointia, yksikertaisuuden vaatimus
- Luokituksen ja koodaukset toimivat ”taustalla”
- Tiedon koonnit ja siirrot helpottuvat ja yhtenäistyvät (lastensuojelun, toimeentulotuen jne.)
- Luokiteltu tieto voidaan järjestelmissä kirjata esim. valikoista, jolloin vapaan tekstin osuus vähenee
- Tietoa hyödynnetään useilla tasoilla (käyttäjä, organisaatio, kansalliset tilastot ja koonnit)

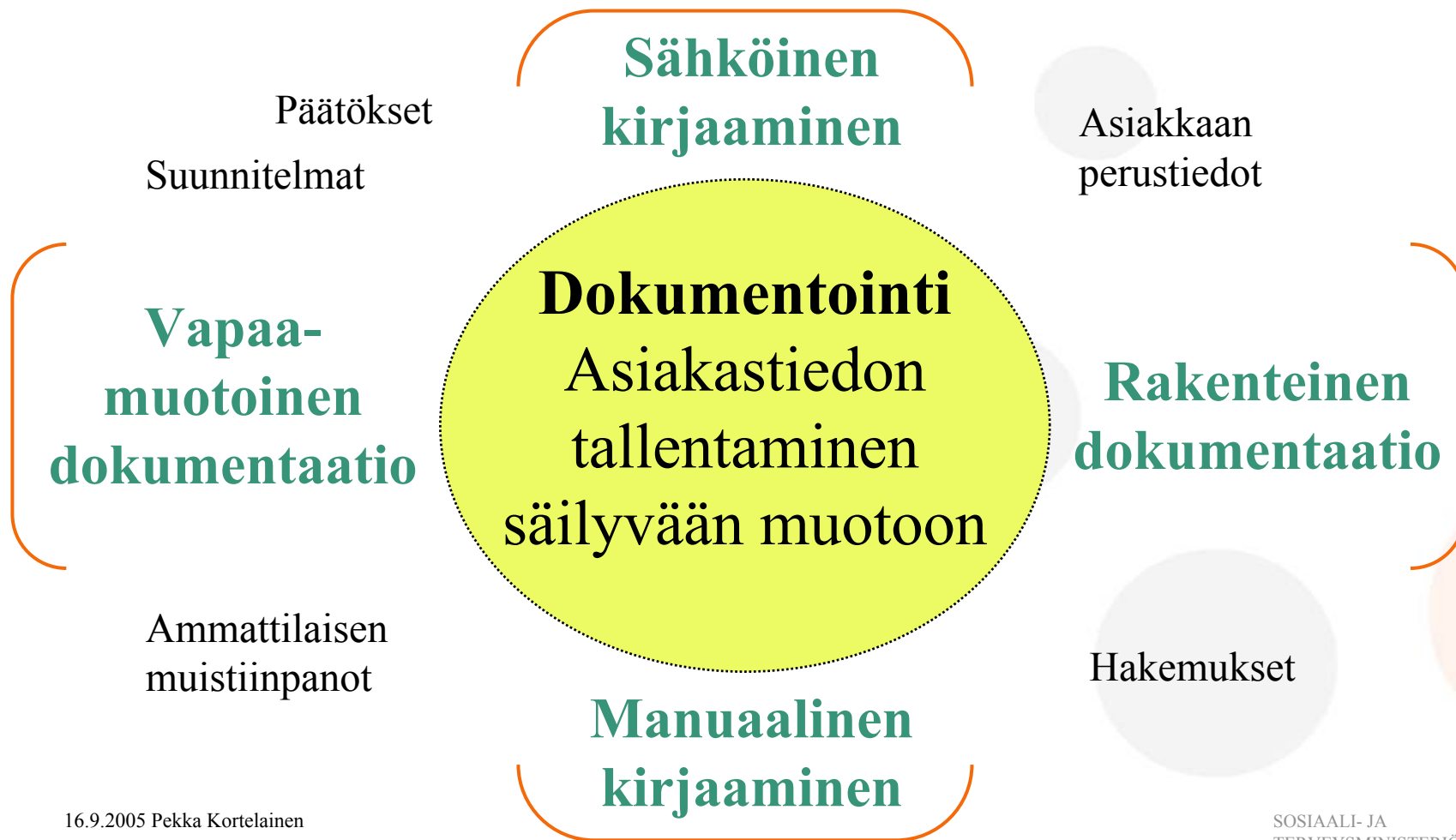
Asiakastiedon määrittelytyö

Sosiaalihuollon sähköinen dokumentaatio: Nykykäytännön tunnuspiirteitä

- Epäyhtenäisyys siinä,
 - mitä kirjataan ja
 - miten kirjataan.
- Kirjaamisella usein epäselvä suhde ammattilaisen työprosessiin.
- Asiakirjojen säilyttämistä koskeva ohjeistus puutteellista ja vanhentunutta.

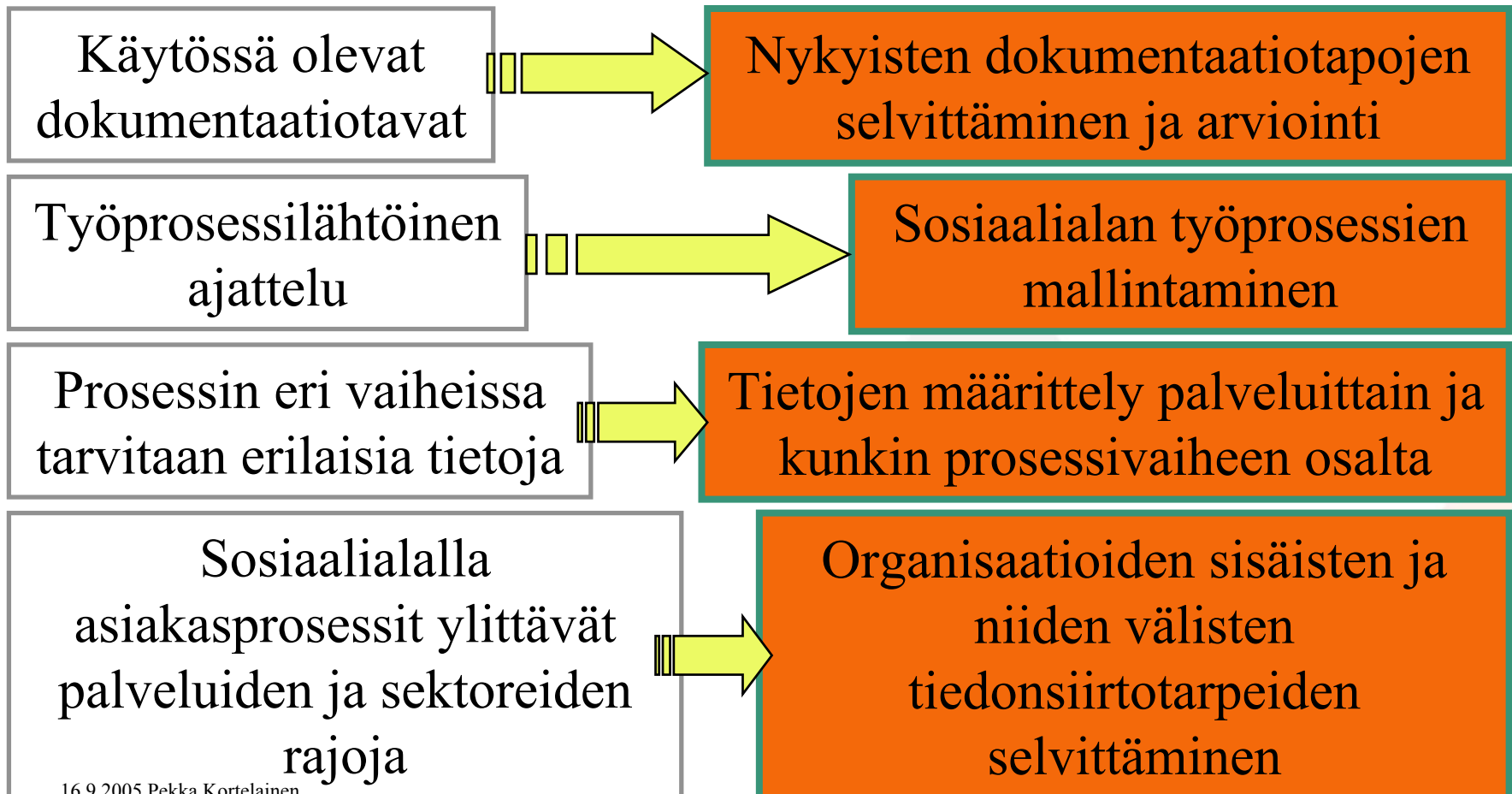
Asiakastyön dokumentointitapoja

Sosiaalihuollon sähköisen dokumentaation kehittäminen

Tavoitteena on kehittää
sosiaalialan ammattilaisen
työtä tukeva
dokumentaatorakenne ja
yhtenäinen ohjeistus

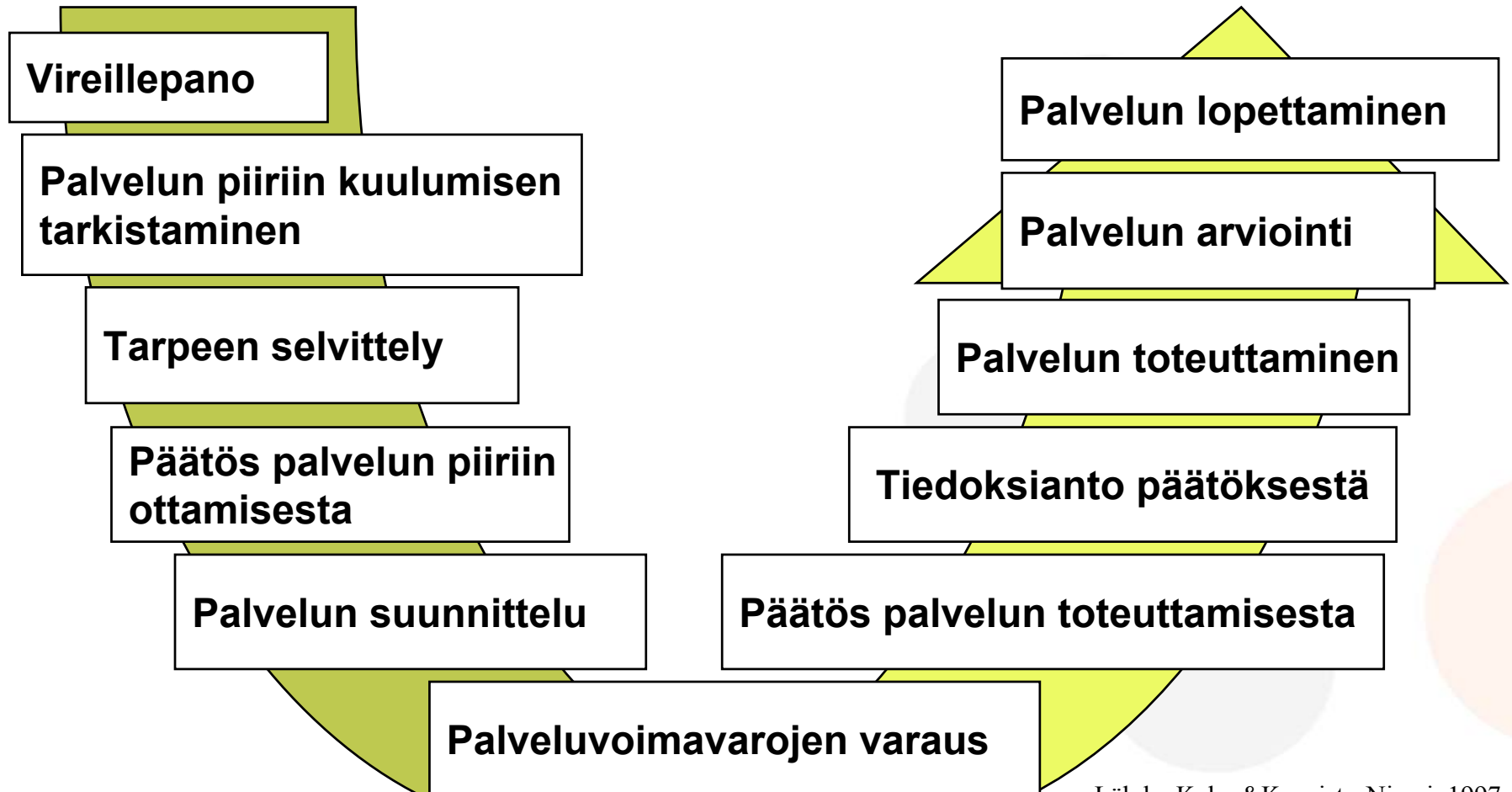
Sosiaalihuollon sähköisen dokumentaation kehittäminen

Dokumentaation kehittämisen haaste: sosiaalihuollon palveluiden laaja kenttä

- Toimiala koostuu lukuisista, osin pienistä, toisistaan poikkeavista tehtävistä.
- Lakisääteisiä palveluja/toimintamuotoja mm. sosiaalityö, isyyden selvittäminen, kasvatus- ja perheneuvonta, kotipalvelu tukipalveluineen, kotoutus, lapseksi ottaminen, lapsen elatuksen turvaaminen, lapsen huolto ja tapaamisoikeus, lasten päivähoito, lastensuojelu, nuorten rikoksentekijöiden huolto, omaishoidon tuki, pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden huolto, perheasioiden sovittelu, perhehoito, päihdehuolto, rikosten sovittelu, kuntouttava työtoiminta, työhön kuntoutus, toimeentulotuki, vammaispalvelut, kehitysvammahuolto ja velkaneuvonta.

Sosiaalihuollon asiakaspalveluprosessi

Arkkitehtuuri

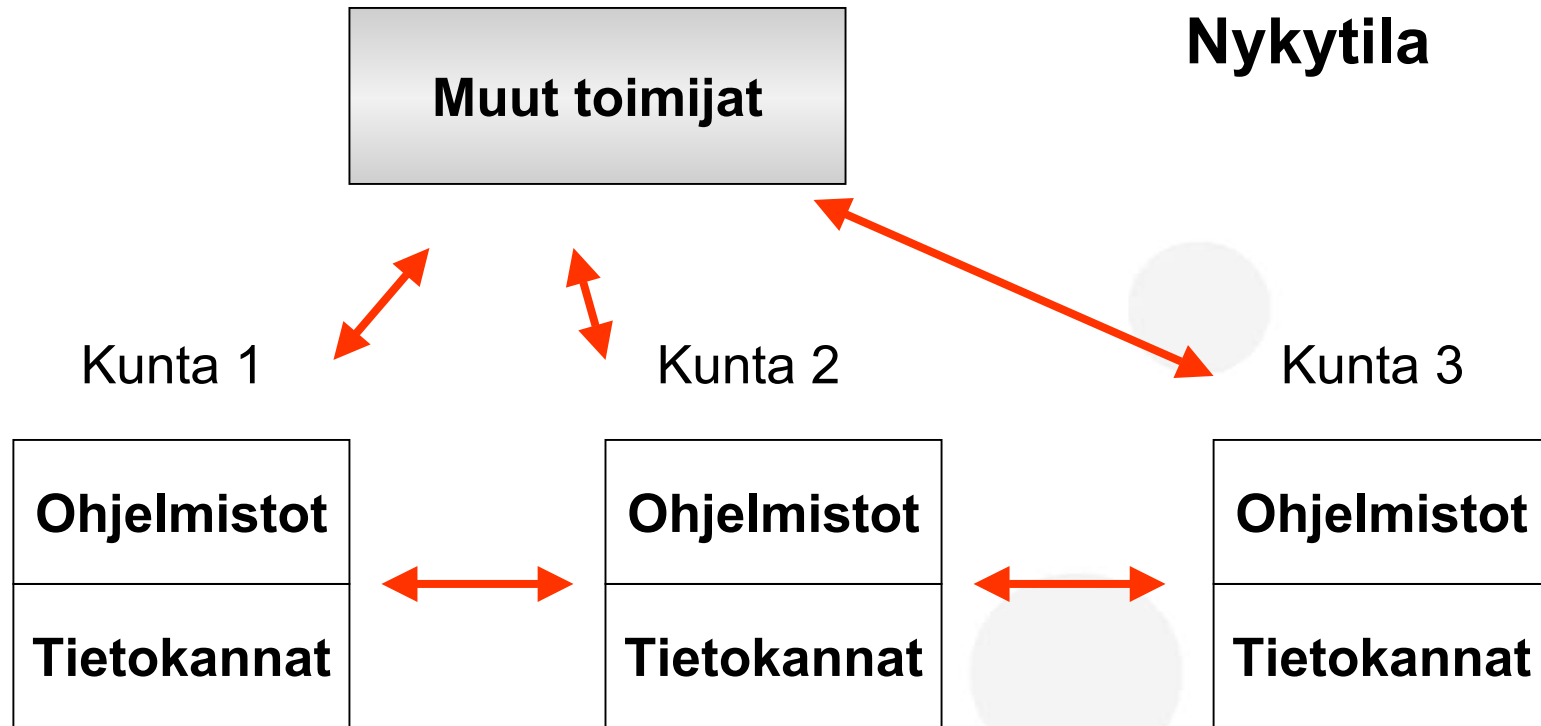

Aluearkkitehtuuriratkaisut

- Viitehakemiston avulla tapahtuva usean eri toimittajan tietojärjestelmien integrointi (esim. Satakunta, HUS ja Pirkanmaa)
- Yhden tietojärjestelmätoimittajan tuoteperheen sisällä tapahtuva integrointi (esim. Alue-Effica, Alue-Pegasos, kunta-ESKO)
- Kahden toimittajan järjestelmän rinnakkaiskäyttö (Kainuun kokeilualueen ratkaisu)
- Yhteiseen arkistoon perustuva dokumenttien jakelu (ns. alueelliset PACS- toteutukset)
- Ei aluearkkitehtuuria: yksittäisiä lähete-palaute tms. malleja toteutettu räätälöidysti

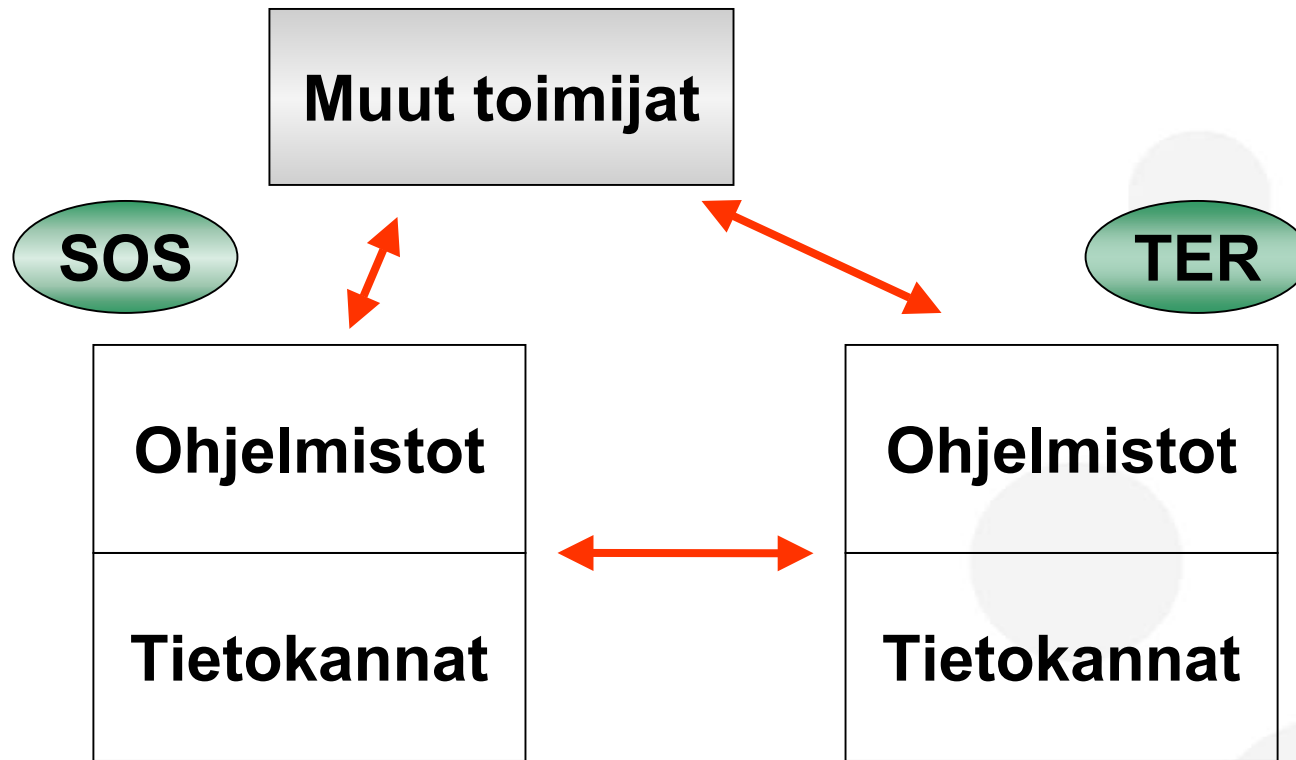
Anna-Kaisa Iivari, STM

Arkkitehtuuri - infrastruktuuri

Tieto siirrettävissä ja nähtävissä huonosti, erityisesti sisällöllisen toiminnan näkökulmasta. Myös yhteydet muihin toimijoihin (myös kansalliselle tasolle) vaillinaisia. Yhteyksiä voidaan rakentaa lisäkustannuksin ja toimintoja määritellä kuntakohtaisesti (räätälöinti)

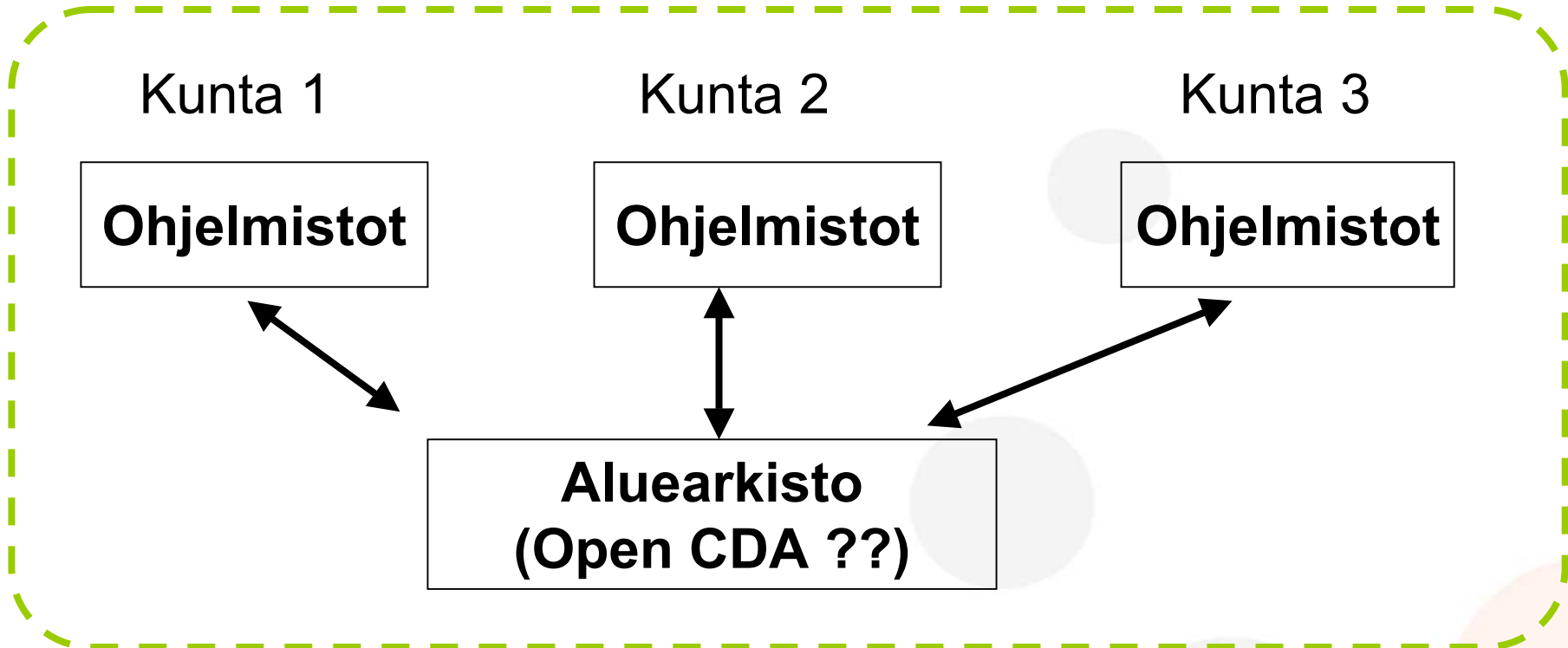
Nykyiset aluetietojärjestelmät (esim. Kainuu)

Kunnat ”yhteisessä järjestelmässä”. Muutos hankala, koska saman ohjelmistoperheen ohjelmistot eivät ymmärrä välttämättä toisiaan. Sosiaali- ja terveydenhuollon välillä edelleen tietojen vaihdon ongelma. Samoin suhteessa muihin toimijoihin

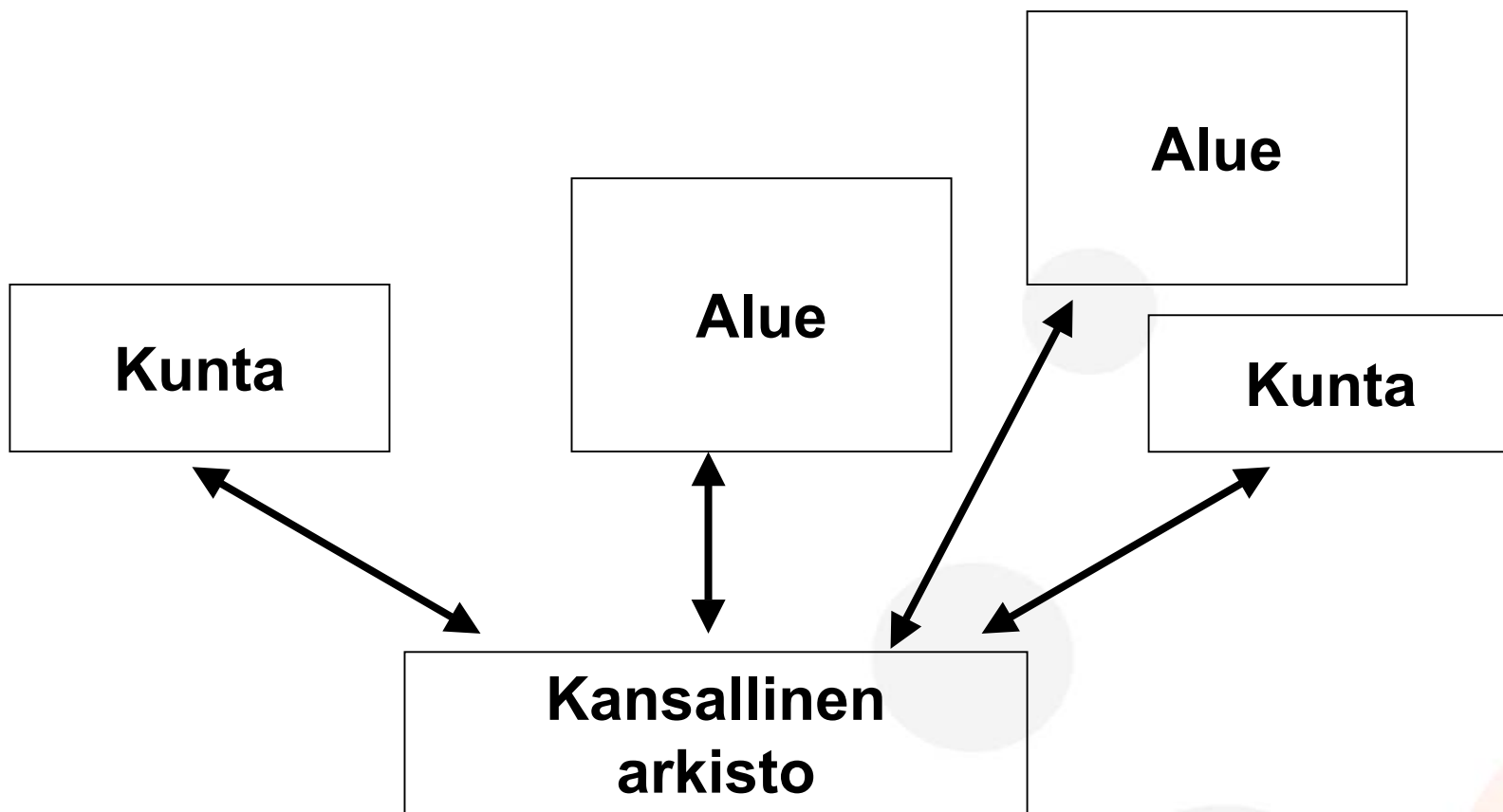
Aluearkisto

Alue

Yhteinen aluearkisto, johon tieto tallentuu yhteiskäyttöisessä ohjelmistoriippumattomassa muodossa. Ratkaisu edellyttää useiden alueellisten arkistojen perustamista.

Kansallinen arkistoratkaisu

Muodostetaan kansallinen toimija sähköiseen arkistointiin. Arkistointia hyödyntävät kunnat, alueet ym. Ratkaisu edellyttää pitkäaikaisesti toimivaa ohjelmistoriippumatonta valintaa.

Aluehankkeet

- eSoKe sosiaalialan tietoteknologian käytön edistäminen
- Kaakkois-Suomen sosiaalitoimen tietoteknologian kehittämishanke - Kaaso
- Kommunikaatiokeskuksen toiminnan vakiinnuttaminen ja etätulkkaus Lapin läänissä
- Sosiaalihuollon teknologian kehittäminen Kainuussa
- Sosiaalitoimen asiakastietojärjestelmät -kehittämishanke Lapin läänissä
- Sos-Kes - kunnallisten sosiaalipalvelujen tietohallinnon kehittäminen Keski-Suomessa
- Varhaiskasvatuspalveluiden sähköinen asiointi ja viestintä , Kuopio

Hakuriteerit

- Hakijan opas STM
- Yhteys Heli Sahalaan suunnitteluvaiheessa
- Hanke linjassa hankesuunnitelman kanssa
- Seudullinen ja alueellinen toteutustapa
- Selvitykset kehittämistarpeista ja henkilöstön osaamisesta
- Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteishankkeet – yhteinen suunnitelma kehittämistoimenpiteistä

Edellytyksiä:

- Alueellinen sosiaalihuollon asiakasprosessien kuvaus
- Sosiaalihuollon tietotarpeiden määrittely
- Noudatetaan valtakunnallisia suosituksia
- Tietoturvallinen tiedon käyttö ja luovutus
- Järjestelmien välinen avoin standardi organisaatioiden välillä
- Järjestelmistä saatavissa tilastoviranomaisten tiedot

2006 alkaen